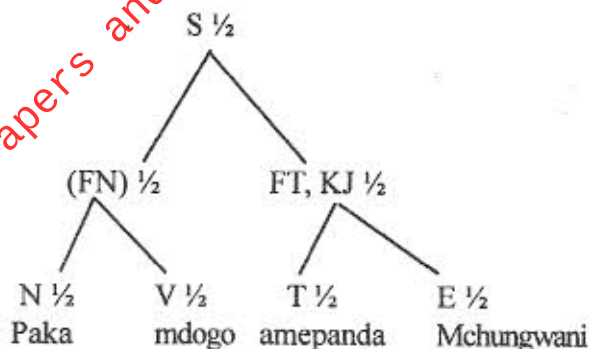

K.C.S.E 2008 KISWAHILI (102/2)
MWONGOZO WA KUSAHISHIA - LUGHA
KARATAZI YA 2

1.
 - a). Uwanja wa sheria
Ushahidi huweza kutolewa mintarafu ya kuona, kusikia kugusa, kunusa, kuonja au ushahidi unaweza kutolewa mintarafu ya hisia zote.
 - b). Hushindwa kumpeleka msomaji katika mipaka na nyanja za juu za ufahamu na furaha atashindwa kuwasilisha mandhari mazingira yote
hushindwa kumkamlisha binadamu aweze kuyafaidi maisha yake
 - c).
 - i). ni ile ambayo inahusisha hisia zote tano
 - ii). kumkamlisha binadamu
 - d).
 - i). upungufu wa usanii / isiyojitosheleza / yenye kasoro / dosari / dhaifu, hafifu, duni, chapwa
 - ii). shida / matatizo / mateso / machungu, taabu
 - iii). kumfanya ampende / kumhamasisha avutiwe / kumpenda / kumtoka akili, kumhamasisha, fanya tamani / tamanisha / tia hamu / shauku
 - iv). utunzi, ufundi / usanii / uundaji / ubunifu
hijai makosa 6 – alama 3
sarufi makosa ½ kile amepata
2.
 - a). Uchumi wa soko huria ni hali ya kiuchumi ambapo shughuli zote za kiuchumi ghairi ya zile ambazo ni za lazima kwa serikali huwa huria kwa watu binafsi
 - b). Soko huru huwawezesha watu kuamua hatua yao kiuchumi. Swala ibuka ni kuweka mipaka bainifu kati ya shughuli zinazo husishwa na serikali na zile zinawekwa huria kwa watu binafsi. Ni mfumo wa soko ndio unataka mpaka huu haki ya kuishi na kulindwa dhidi ya shambulizi haiwezi kuachiwa mtu binafsi huduma za kimsingi za afya haziwezi kubinafsishwa. Huduma hizo zikiwachwa huru, zitaishia kuwa istilaki ya watu wa kipato cha juu. Udhibili wa serikali hutokea kuyalinda mazingira dhidi ya uchafu wa viwanda Pia udhibili huo hutokea kulinda haki za watu
3.
 - a). Sahau
 - b). (Sentensi) baba mlezi / mama mzazi / askari kanzu) Mwalimu Mzee
 - c). Wasichana watatu wanaondoka / wanatoka darasani polepole
taratibu / ala ala / hala hala / henezi
 - d).
 - i). Ni ile inayojisimamia kimaana / isi yokubali viambishi / apashwi kisichoweza kuambishwa
 - ii). Nairobi, baba, mama, sahani / ngombe n.k
 - e). a – awali a – tamati ye – tamale akiunganisha aye (o)
 - f). Mwanafunzi yule ambaye ni mrefu amepita mtihani
mwanafunzi ambaye amepita mtihani ni yule mrefu
Mtihani umepitwa na yule mwanafunzi
Mtihani umepitwa na mwanafunzi mrefu ndiye ambaye amepita mtihani
 - g). Waya wangu umepotea
 - h). Yabwa tendwa / kipozi shamirisho kipozi
 - i). Ndoa, mahali watoto hujifunzia kurani/ madrassa, kitabu cha dini ya kiislamu/kiarabu
 - j). Mchezaji aliucheza mpira jana jioni / mwaka jana (ondoa mjini malindi)
 - k). Yohana alipiga mpira umwendee /kuelekea
Yohana aliupiga mpira badala ya kusha
Yohana alimpiga husha kwa kutumia mpira

- Yohana aliupiga mpira kwa kumpendeza/ kumfurahisha kumfaa husha
 l). sisi hatujamaliza kujenga nyumba ambayo singalikuwa yake asingalifurahi
 m). i). zinguo, zingua, uzinguaji, mzinguliwa, kuzingua, uzinguzi
 ii). tosaji, kutosa, mtosaji, mtoswa, mtosa, kitoso, mtosi
 n).

- o). Mgeni yuko/ yumo / yu ndani ya nyumba
 sahili, sahilisha, kusahili, sahilishwa, sahilika, sahilia, sahilishana
 p). Sahilisisha (Mnyabulishi zaidi)
 q). Z – sauti ya kikwamizo /d/ sauti ya kipasuo, kizuilwa
 r). Kitenzi kisaidizi (Ts)
 s). Hiki/ hicho / kile kilipatikana nchini
 t). sahili – kitenzi kimoja
 mwalimu anacheza
 ambatano – vitenzi viwili
 baba asoma gazeti huku mama akipiga
 u). Baba ameeenda Nairobi / ulaya / shule
 v). Mvua imebomoa / imezibomoa nyumba za majirani
 w). “Huenda serikali iwaze kuidhibiti bei ya petroli. Hatuwezi kuyaruhusu makampuni ya petroli kuunyanyasa umaa,” Alisema waziri wa kawi. “Bei ya petroli imecongezwa mara nne katika kipindi cha mwezi mmoja.!”
 sehemu = 1 – 4, 5 6/7 8 9 -10 11 12 *
 alama = 1 1 1/2 2 2 1/2 3 3 1/2 4

4. Kukatiza uneni/ kalmia / usemi / mf. Yohana – nilikuwa nauliza otieno ;
 Lugha ya majibisano mf; wamboi hujambo
 Otieno ; sijambo
 Kuchanganya ndimi – Nyaga : ameenda wapi
 Kibuja ; ameenda shopping
 Sentenzi fupi - Mzee Ndolo; Waenda wapi
 Kuhamisha msimbo njuguna ; we are still writing
 Tutaendelea kufanya hivyo hadi jioni
 Utohozi otieno : Tutasafiri kwa eropleni hadi umarekani
 Kutozingatia sarufi anyango : zile mbwa zilini fuata soko

- Kukamilishana maneno zilinifuata mbi
 Utakwenda soko
 Uradidi / kurudia rudia maneno Ngwiri ; Naomba ruhusa
 Meneja la, haiwezekani
 Matumizi ya ishara – maelezo
 Kubadilika kwa mada – (lazima ijitokeza)
 Kutokamilisha sentensi – charo : nikikuona hapa tena

Hali ya dayolojia / mazungumzi – ali : huu mtihani ni ngumu

Juma ; la sivyo

Matumizi ya utani / ucheshi – mfano – kicheke

Kusitasita – Juma ; au utakika kuniona

Sina utakika lakini nafikiri

Vihisishi lo!

- B Msomaji hataweza kushiriki katika matukio yenyee
Matukio yenyewe
Hauna mfulisi kisanii
Hashindwa kuwasilisha mandhari halisi kwa msomaji
Hisi zisipotumia hufanya msomaji asitafakari zaidi
Hudumaza sanaa
Hudhalisha akili ya msomaji
Msomaji hataweza kuzama na kuelewa fikra za mwandishi
Msomaji hataweza kufikia uamuzi kuhusu picha zinazochorwa

- C Humkamisia binadamu kufaidi maisha yake
Kumpeleka binadamu katika nyanga ya juu yafahamu yake
Humpatia mandhari kamili ya uhalisia
Humwezesha msomaji kufikia uamuzi wa picha zinazochorwa
Humwezesha msomaji kuzama katika matendo na kuelewa fikra za mwandishi
Kukuza wasomaji kisanii
Haitamflisi msomaji kisanii
Haitadumaza msomaji